

Oponentský posudek bakalářské práce Ivo Paška na téma „Pojetí satana u vybraných patristických autorů“

Téma práce:

Bakalářská práce Ivo Paška „Pojetí satana u vybraných patristických autorů“ se zabývá pojetím personifikovaného zla především u Augustina, jehož démonologii je věnována v práci největší pozornost, a dále pro srovnání touto otázkou u Órigena a Tertulliana. Autor se náležitým způsobem zaměřil na relevantní představitele patristické démonologie mezi otci 2. – 4. století, přičemž obsáhleji pojednal vzhledem k tématu práce ve své podstatě o Augustinovi jakožto klíčové postavě patristické démonologie, s jehož pojetím srovnává starší nauku Órigena a Tertulliana.

Shrnutí práce:

V 1. kapitole se autor věnuje etymologickému rozboru pojmů d'ábel, satan, čert, přičemž upozorňuje na to, že samotná etymologie těchto slov podstatu personifikovaného zla zcela neobjasňuje.

Ve 2. kapitole autor vymezuje pojem církevní otec a krátce představuje biografii Tertulliana, Órigena a Aurelia Augustina, na jejichž démonologii se ve své práci soustředí.

Ve 3. a nejrozsáhlejší kapitole své práce se autor dostává k samotnému tématu prostřednictvím pojednání o pojetí satana jakožto personifikovaného zla u Augustina. Autor rozebírá Augustinův spis *O Boží obci*, kde je d'ábel řazen mezi padlé anděly, přičemž odmítá předurčení části andělů ke zlu, které je typické pro manicheismus. D'ábel odpadl od Boha a stal se také původcem hříchu a smrti člověka. Zlo však Augustin definuje jako *privatio boni*, nikoli substanciálně. Všemocný Bůh může zlo nasměrovat k dobrému. Zlo nesouvisí s tělesností, ale je výsledkem zlé vůle. Přesto se Augustin nevyhnul určitému dualismu v podobě zápasu jeho dvou obcí, kterým Augustin připisuje vlastní anděly. Augustin považuje d'áblův odpad od Boha za konečný.

V kapitole 3.2 se autor věnuje pojetí postavy satana u Órigena, kde pojednává o Órigenově nauce o *apokatastasi*. Órigenes zastává (oproti Augustinovi) cyklické pojetí času. Stvoření hmotného světa hodnotí Órigenes (v rozporu s křesťanskou orthodoxií) jako výsledek druhého pádu. Spásu představuje obnovení původního výchozího stavu stvoření, včetně spasení postavy d'ábla, které je uskutečněno návratem k prvotní jednotě.

Kapitola 3.3 představuje pojednání o pojetí satana u Tertulliana, především na základě jeho spisu *O hrách*.

Závěr práce představuje obohacené shrnutí přínosu předchozích kapitol, kdy autor dospívá k závěru, že moderní často romantické pojetí postavy satana neodpovídá patristické a církevní nauce, přičemž dopad zla, které způsobil pád tohoto anděla, je v současnosti často bagatelizován.

Hodnocení práce:

1) Výtky vůči práci:

Přes to, že práce velmi pěkně zpracovává dané téma, zbytečně jí škodí občasné prohřešky proti češtině: některá hyperbata (např. str. 17, ř. 8–11), vícero opominutých nebo naopak přebytných čárek ve větě a také několik pravopisných překlepů (např. str. 25, ř. 23n; str. 26, ř. 18).

Pouze formální doporučení se týká toho, že rozsáhlé 3. kapitole o Augustinově koncepci personifikovaného zla by prospělo moderní členění na kratší odstavce oddělené nadpisy. Kapitola v zásadě správně pojednává o všech důležitých Augustinových idejích v souvislosti s pojetím zla, ale jednotlivé myšlenky mohou snadno zaniknout, protože jsou řazeny lineárně za sebou a nepoučený čtenář se může v nečleněném textu snadno ztráct.

V práci se také vyskytuje několik věcných nepřesností: např. na str. 14 autor vzhledem k tématu své práce nedostatečně definuje manicheismus jako „určitou kombinaci povrchního křesťanství a racionalismu“, ačkoli jinak postavení manicheismu vzhledem k Augustinově reakci hodnotí náležitě, na str. 15 hovoří obecně o Augustinově „spisu proti manichejcům“ v singuláru, ačkoli Augustin vyvrácení tohoto směru věnoval celou řadu spisů, na str. 20 se autor zřejmě z důvodu překlepu odvolává na 5. list Římanům, na str. 33 je chybně uvedeno, že „Tertullian působil v Kartágu na počátku druhého století našeho letopočtu“, v pozn. č. 26 na str. 20 a v seznamu literatury na str. 37 se autor sice náležitě odvolává na českou studijní verzi dogmatiky, jejímž autorem je L. Ott, mylně ho však uvádí pod jménem P. Otto, vytknout je také možné dílčí prohřešky proti pravopisu některých jmen osob a míst: autor uvádí Augustinovo jméno ve formě Augustinus Aurelius místo běžného Aurelius Augustinus (str. 14) nebo mylně Hyppo místo Hippo (str. 15).

Kromě toho věcně je práci poněkud na škodu to, že k velké části otázek autor čerpá pouze z jednoho pramene, takže na tomto úzkém základě občas dospívá k mírně matoucím závěrům ohledně nauky. Jedná se zejména o místo na str. 34, kde v interpretaci Tertullianovy nauky autor uvádí, že „ďáblova moc se výrazně rozšiřuje a on sám se mnohem více blíží pozici rovnocenného protivníka Boha, než jak je tomu u Augustina a Origena“, což by zcela mylně nahrávalo dualistickému chápání Tertullianovy démonologie, to však autor sám o něco níže dementuje: „Z textu vyplývá, že Tertullian nepovažuje ďábla za stejně mocného protivníka Boha, jinak by nebyl důvod narušovat lidskou přirozenost, aby se mohl ujmout vlády.“

2) Přednosti práce a výsledné hodnocení:

Třebaže práce trpí výše uvedenými nedostatky, lze vyjmenovat také přednosti práce: autor především projevil velkou míru nadání a logických schopností, které uplatňuje v samostatném promyšlení daných témat.

Velmi informativní a z hlediska problematiky v podstatě vyčerpávající je kapitola o Augustinovi.

To, že autor místy dospívá k mírně nepřesným závěrům, je dáno především tím, že díky jazykovým možnostem pracuje jen s limitovanými výchozími zdroji, a tím i premisami. Je však nesporným faktem, že se mu podařilo shromáždit, prostudovat a tvůrčím způsobem zpracovat velkou část relevantní primární a sekundární literatury, která k danému tématu existuje v češtině.

V práci s těmito prameny autor osvědčil dobrou schopnost kriticky pracovat s dostupnou primární a sekundární literaturou a na základě ní dospívá k samostatným závěrům.

Proto vzhledem k výše uvedenému a k charakteru této práce **DOPORUČUJI PRÁCI K OBHAJOBĚ** a navrhuji její hodnocení stupněm **CHVALITEBNĚ**.

10. 5. 2011

Monika Recinová
PhDr. Monika Recinová